

En daar ben ik gebleven//J'y suis resté depuis DITO'DITO FOTO: MYRIAM DEVRIENDT

voorgestelde (en niet: uitgebeelde, gedocumenteerde,...) levensverhalen nazinderen.

'Kunst kan niet anders dan het immediate [het leven – RL] mediëren, de onmiddellijkheid van de rauwe realiteit tonen mislukt altijd omdat de kunst daarbij struikelt over haar eigen medium', zo merkt Lieven De Caeter terecht op in zijn lichtjes provocatieve bijdrage, afgedrukt in *Etcetera* 79, tot het debat 'over de (on)mogelijkheid van geëngageerde kunst'. Hij betoont zich dan ook bijzonder sceptisch tegenover iedere vorm van zgn. realiteitstheater: 'Het ensceneren van migranten of armen, of uitgeslotenen die zichzelf spelen, is zeer riskant: men zet de Andere te kijk en toont uiteindelijk de stereotypen. De andere is geen auteur en is ook geen acteur. Want hij of zij speelt zichzelf niet echt, maar hij of zij wordt geënceneerd door de regisseur en daardoor komt hij of zij niet echt aan het woord.' Met deze zinnen karakteriseert De Caeter heel treffender de dubbele paradox van alle theater dat op een directe manier wil aansluiten bij de leefwerelden van maatschappelijk achtergestelde groepen. Levensbetrokken

en toch 'gemediatiseerd' door het theaterframe, individueel auteur en tegelijkertijd onteigend acteur van een eigen levensverhaal: podiumkunst die een sociaal-artistische weg inslaat, zit inderdaad vol contradicties. Maar anders dan De Caeter lijkt te suggereren, maken die logische contradicties een sociaal geëngageerde theaterpraktijk niet meteen ook bij voorbaat onmogelijk. Een regisseur kan de gesignaleerde paradoxen – er vallen er overigens nog andere te noemen – juist tot expliciete inzet van de geviseerde voorstelling promoveren. Dat gebeurt in *En daar ben ik gebleven* zelfs op een zodanige manier dat ik bijwijken de indruk had dat ik een ietwat bizarre zelfreflexieve, modernistische theatervoorstelling bijwoonde, dus een stuk dat ook altijd over het (spelen van het) stuk zélf ging. Kunst dus: kunstkunst. En toch ook méér dan alleen maar dat (en om de verdenking van een overdreven sympathie voor het werk van Dito'Dito maar meteen weg te nemen: hetzelfde geldt op een heel andere manier bijvoorbeeld ook voor de ronduit briljante operavoorstelling *The Woman Who Walked into Doors* van Guy Cassiers en Kris Defoort).

Noch kunsttheoretische dictaten, noch een politiek correcte kunstpraktijk helpen veel verder in het lopende debat 'over de (on)mogelijkheid van een geëngageerde kunst'. In het werken aan bijvoorbeeld een theatervoorstelling dienen de makers – regisseur(s) én acteurs – tezamen *een altijd particuliere oplossing* te vinden voor de paradoxen waar ze hoe dan ook op stuiten. Ze weten van het theatermedium, de vierde wand voorop, ja dan nee een bondgenoot te maken voor de representatie van een reeks 'rauwe sporen'. Ze kunnen de gebezigde vormtaal ja dan nee laten ontvlammen aan de ingebrachte leefwereld: het lukt, of het lukt niet. Recepten lijken hier niet meteen voorhanden, wat overigens een reden te meer is om sociaal-artistische praktijken *buiten* het pedagogisch regiem te houden. Niemand, tenzij misschien de om symbolische erkenning verlegen zittende sociaal-culturele werkers, heeft nood aan een nieuwe agogische werksort met een eigenstandige methodiek. Een soepel reglement, een goed geïnformeerde selectiecommissie en verstandige artiesten – in de hoger bepleite, dus brede betekenis van het woord –